

Cikel domoznanskih razstav

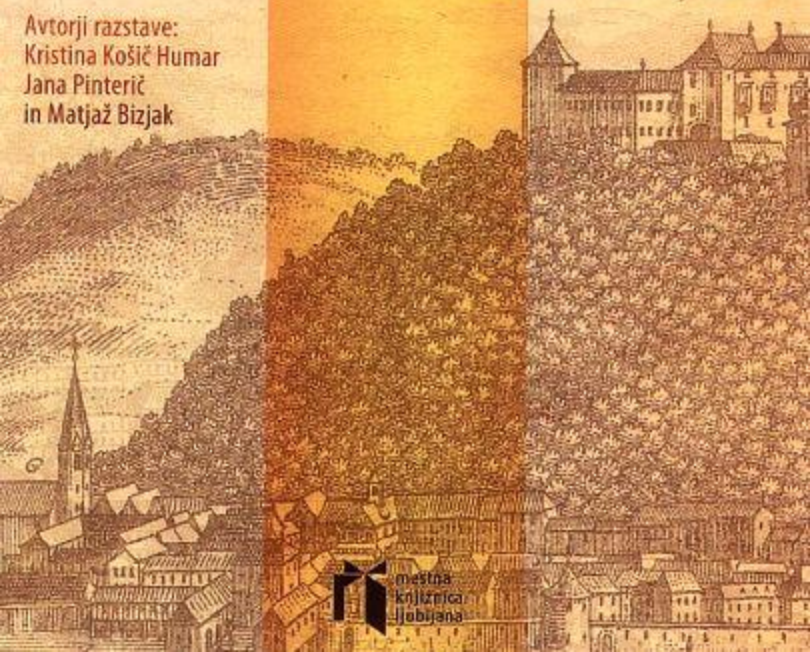
Ljubljana med nostalgijo in sanjami

Kongresni trg

od 30. novembra 2010
do 15. januarja 2011

Slovenska knjižnica
Einspielerjeva 1, Ljubljana

Avtorji razstave:
Kristina Košič Humar
Jana Pinterič
in Matjaž Bizjak

mešna
knjižnica
Ljubljana

Kongresni trg

Domoznanska razstava **Kongresni trg** je zadnja razstava iz letošnjega cikla razstav Slovanske knjižnice **Ljubljana med nostalgijo in sanjami**.

Kako naj razumemo Kongresni trg, to urbano stičišče, ki se na simbolnih ravneh kaže kot izrazit presežek ljubljanskega prostora in časa?

Nekoč širok obrambni jarek pred obzidjem antične Emone in kasneje predmestje srednjeveške Ljubljane (Novega trga), razpirajoče se h grajskemu griču, je v rastočem mestu začuda ostal odprt prostor vse do danes. Zdi se, da želi mesto s prenovo, ki se zgleduje po Plečniku, trg znova intenzivneje odpreti in z njim globlje zadihati.

Razstava Slovanske knjižnice obsega tri povezane tematske sklope. **Pogledi s Kongresnega trga v preddverju** skuša obiskovalca orientirati v prostoru in času s predstavitvijo nekaterih ključnih stavb, ki obkrožajo trg, njihovega pomena in njihove zgodovine. Ustavi se v zeleni Zvezdi in ob njenih spominskih obeležjih. Predstavi tudi nekatere vidike celote prostora.

Dinamični vidik Kongresnega trga si lahko ogledamo na videoprojekciji filmov *Kongresni trg pripoveduje* in *Miklavžev semenj*. **V preddverju na levi** zapiščamo nostalgijo in se posvečamo sanjam: novim projektom in začetemu delu, ki odkriva preteklost in jo združuje s prihodnostjo.

V kleti pred dvorano si lahko ogledamo **Zgodovinsko panoramo Kongresnega trga**.

Razstava **Ljubljana in Ljubljanski kongres v 2. nadstropju**, v prostorih Slovanske knjižnice, je posvečena zgodovinskemu dogodku, po katerem nosi trg ime, in odmevom nanj.

Avtorji razstave so

Matjaž Bizjak (2. nadstropje), **Kristina Košič Humar** (preddverje in klet) in **Jana Pinterič** (preddverje) - ob prijazni pomoči drugih kolegov iz Slovanske knjižnice.

Raziskovalka ljubljanskega urbanizma Breda Mihelič navaja, da je Kongresni trg z Zvezdo najpomembnejša klasicistična urbana kompozicija v središču Ljubljane. Pravokotne oblike in osne orientacije v smeri vzhod zahod je vizualno orientiran na dominantno gradu za njim.

Povezuje najstarejšo cesto (Slovensko cesto) skozi ljubljanska vrata - in eno od dveh najpomembnejših srednjeveških arterij, povezovalk med obzidanim mestom in njegovimi predmestji (Gosposka-Wolfova-Trubarjeva).

Trg leži na stičišču rimske, baročne, klasicistične in moderne Ljubljane. Južna fasada trga poteka v liniji nekdanjega rimskega in srednjeveškega obzidja. Zahodno stran trga zapira monumentalna baročna uršulinska cerkev, na severozahodnem vogalu Zvezde pa stavba uršulinske gimnazije. Na severni strani Zvezde je gradbeno linijo določila parcelna meja nekdanjega kapucinskega samostana. Vzhodno stran trga in Zvezde zapirajo fasade predmestnih hiš, postavljene v ulično linijo stare predmestne Wolfove ulice.

Po potresu zgrajena palača Slovenske filharmonije na vzhodni strani Kongresnega trga predstavlja pendant uršulinski cerkvi.

Suhadolnik, J.: Kongresni trg z okolico do Prešernovega trga, 2009

"Leta 1617, na veliki petek, je (kapucinska) procesija prvič krenila od samostana in obšla vse mesto. Takšen obhod imajo posihmal vsako leto na veliki petek, plačuje pa ga bratovščina Redemptoris mundi (Odrešenika sveta) iz troppenauove ustanove. Da bi videli ta obhod, se zbirajo več milj od mesta oddaljeni ljudje in vsi tujci ga hvalijo, da malone nikjer drugje niso videli tako lepe, brumne in dolge procesije. Povorka se pomika ponoči z nešteti svetilkami

in plamenicami, pri tem pa predstavlja vse Kristusovo trpljenje poleg raznoterih zgodb tako iz Starega kot Novega testamenta. Vse to kažejo pobožnim gledalcem, delno nosijo delno prevažajo bodisi peš bodisi jež. Pri tem obhodu je tudi dosti disciplinantov ali flagelantov, ki se sami bičajo; tudi jih je mnogo, ki vlečejo velike križe, dosti eremitov in drugih."

in plamenicami, pri tem pa predstavlja vse Kristusovo trpljenje poleg raznoterih zgodb tako iz Starega kot Novega testamenta. Vse to kažejo pobožnim gledalcem, delno nosijo delno prevažajo bodisi peš bodisi jež. Pri tem obhodu je tudi dosti disciplinantov ali flagelantov, ki se sami bičajo; tudi jih je mnogo, ki vlečejo velike križe, dosti eremitov in drugih."

Valvasor, J.V.: Die Ehre XI

Spet smo pri Ljubljanskem kongresu, po katerem je nekdanji Kapucinski trg dobil ime Kongresni trg. Na ta shod »Svete alianse« leta 1821, najvidnejši dogodek v prvih letih obnove avstrijske absolutistične oblasti po Napoleonovem padcu, spominja tudi Cesta dveh cesarjev, ki gre skozi Mestni log, svet ob Malem grabnu na robu Ljubljanskega barja ... V času Ljubljanskega kongresa so priredili tu lov na race, udeležila sta se ga tudi avstrijski cesar Franc I. in ruski cesar Aleksander II. Magistrat je takrat postavil cesarju na čast na koncu ceste šesterostranični paviljon v empirskem slogu. Nad vhodom in okni teče pod napuščem na vseh straneh latinski napis: »Meščani Ljubljane postavili 1.1821 Francu I., najboljšemu vladarju, vestnemu, osrečujočemu, vzvišenemu, ki je pogostoma v tej hiši, ko je skrbel za mir Evrope, izvolil bivati.«

Trenutno rabi paviljon, ki je v neurejenem in nič kaj prijaznem okolju, staremu možakarju za stanovanje. (Jeseni 1980 je bil paviljon že zaklenjen in prazen).

Kopriva, S.: Ljubljana skozi čas, 1989

»Prav gotovo pozna zgodovina Kranjske več bleščečih trenutkov, vendar pa tako sijajnih, kot jih je preživljala v prvih petih mesecih leta 1821, še ni doživela,« je v uvodu dnevnika Ljubljanskega kongresa zapisal Henrik Costa.

Ljubljančani so vedeli, da bodo s petičnimi gosti dobro zaslužili. Gospoda Svete alianse je namreč rada živela hrupno posvetno življenje, čeprav je podložnikom nenehno priporočala molitev in vdano molčečnost ... Za kongresnike je bilo torej treba pripraviti različne zabave, od plesov v opojnem vrvežu do maškarad v reduti,

na strelišču in v zasebnih hišah ...

Poleg tujih udeležencev kongresa in njihove služinčadi je prišlo v mesto tudi domače podeželsko plemstvo ter precej navadnih smrtnikov, ki so prišli tešiti radovednost. Kupčije ljubljanskih trgovcev, obrtnikov, gostilničarjev in drugih so cvetele; lastniki hiš so samo januarja od stanarin dobili približno sedemdeset tisoč goldinarjev ... Obdobje Kongresa je znano tudi zaradi izjave avstrijskega cesarja Franca profesorjem ljubljanskega liceja, gimnazije in normalke, naj vzgajajo pridne državljane, saj učenjakov ne potrebuje.

Studen, A.: Sijajni trenutki ob Ljubljanskem kongresu, Ljubljana: glasilo MOL, 1997

»Okna založbe, kjer delam, gledajo na Kongresni trg, poimenovan po Kongresu Svete aliance, ki je tukaj zboroval poleti leta 1821 in mesto za kratek čas napravil za neformalno prestolnico Evrope. Nedaleč proč je stavba nekdanjega Deželnega dvorca, v katerem je sedaj sedež Univerze. Turisti,

ki spokojno pijejo dopoldansko kavo, ne slutijo, kakšni dramatični in patetični dogodki so se na balkonu te zgradbe zvrstili v dvajsetem stoletju.

Leta 1918 je slovenski oficir avstro-ogrske vojske na njem prelomil meč, odpovedal pokorščino Avstriji in prisegel Narodnemu svetu Države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Država, ki se je preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo, se je kmalu zatem tudi spremenila v diktaturo, monarhistično.

Leta 1941 je na istem trgu dvignila zastavo italijanska okupacijska vojska. Leta 1944 je bilo na trgu veliko protikomunistično zborovanje, govorilo se je o svobodni Sloveniji, Evropi pod vodstvom Velike Nemčije.

Leta 1945 je trg spet napolnila množica, ki je pozdravila maršala Tita, ki je z grozečim govorom o obračunu z domačimi sovražniki Slovenijo popeljal v novo diktaturo. Leta 1987 je med mnogimi stal na balkonu tudi podpisani pisatelj, na zadnjem velikem zborovanju so se izgovarjale velike besede o svobodi in demokraciji. Danes je vse to lanski sneg ...«

Drago Jančar: Zgodba, ki jo lahko prespite; Duša Evrope, 2006

Na prostoru porušenega kapucinskega samostana je bil leta 1821 v čast Ljubljanskega kongresa Svete alianse urejen Kongresni trg s parkom Zvezda, po katerem sta dobila trg in park tudi imeni.

Približno sto let kasneje so po Plečnikovih načrtih začeli s preurejanjem Kongresnega

trga (1928) in Zvezde (1929). Kongresni trg med Uršulinsko cerkvijo in Filharmonijo so po Plečnikovih načrtih tlakovali z betonskim tlakom v rastru svetlejših betonskih plošč in temnejšimi obrobami. Os trga in fasad je bila poudarjena z znamenjem Sv. Trojice pred Uršulinsko cerkvijo in nizom starih mestnih svetilk.

Zasnova parka Zvezda je bila po Plečnikovi zamisli ohranjena, le osrednja pot je bila razširjena v ploščad in rob parka zaključen z betonskim robnikom in konfini. Leta 1940 so bili, kljub nasprotovanju meščanov, kostanji dokončno posekani in zamenjali s platanami.

Ljubljana bo leta 2011 z obnovo parka Zvezda in rekonstrukcijo ploščadi Kongresnega trga, spet dobila odprt mestni prostor, ki ga je oblikoval naš največji arhitekt Plečnik.

Zmagovalni projekt (avtorji: Gašparič udia, Juvanc udia, Prelovšek udia) v največji možni meri upošteva ohranjanje Plečnikove

dediščine, ki je bila leta 2009 razglašena z *Odlok o razglasitvi del arhitekta Jožeta Plečnika v Ljubljani za kulturni spomenik državnega pomena* (Ur. l. RS, št. 51/2009).

www.zvkds.si in Žvanut, M: Plemiške zgodbe

Pri postavitvi razstave so sodelovali:

RTV Slovenija, Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS, Muzej in galerije mesta Ljubljana, mag. Andrej Prelovšek udia, Damijan Gašparič udia MA, Maj Juvanec udia